



LÄNSSTYRELSEN  
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöskyddsavdelningen  
010-224 40 00

Beslut  
2023-03-22

Diarienummer  
567-39519-2021

Sida  
1(16)

Kungälv kommun  
[kommun@kungalv.se](mailto:kommun@kungalv.se)

## Beslut om föreläggande enligt lagen om allmänna vattentjänster avseende fastigheterna i Sjöhåla och Kovikshamn, Kungälv kommun

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län förelägger Kungälv kommun, org. nummer: 212000–1371, att för fastigheterna i Sjöhåla och Kovikshamn, Kungälv kommun (enligt karta, se nedan), bestämma verksamhetsområde för dricks- och spillvatten samt se till att behovet tillgodoses genom en allmän VA-anläggning. Den allmänna VA-anläggningen ska vara genomförd senast den 31 december 2030.
2. Kungälv kommun ska senast den 31 december 2024 inkomma till Länsstyrelsen med en översiktlig beskrivning och en ungefärlig tidplan över de arbeten som krävs för att behovet av dricksvatten och spillvatten ska kunna tillgodoses genom en allmän VA-anläggning senast den 31 december 2030.
3. Kungälv kommun ska senast den 31 december 2028 inkomma till Länsstyrelsen med en beskrivning av vilka arbeten som hittills är färdigställda och en tidplan över de ytterligare arbeten som krävs för att behovet av dricksvatten och omhändertagande av spillvatten ska kunna tillgodoses senast den 31 december 2030.
4. Kungälv kommun ska senast den 31 januari 2031 redovisa handlingar som bekräftar att de förelagda åtgärderna i punkten 1 är uppfyllda.

Föreläggandet beslutas med stöd av 6 §, 17 § och 51 § i lag (2006:412) om allmänna vattentjänster



Kovikshamn och Sjöhála inom lila markering.

## Bakgrund

Länsstyrelsen fick den 31 augusti 2021 en skrivelse från Sjöhála-Holmängen VA intresseförening org.nr. 802533-2803 i Kungälv kommun där man begär att Länsstyrelsen ska förelägga Kungälv kommun att ordna vattentjänster för området Sjöhála-Kovikshamn.

Kovikshamn består av ca sjuttio fastigheter. Strax innan Kovikshamns samhälle finns Sjöhála med ungefär lika många fastigheter, tillsammans finns det inom området ca 150 fastigheter. I skrivelsen framgår att boende har problem med saltvatteninträngning, otjänligt vatten, höga järn- och manganhalter och otillräcklig kvantitet av grundvatten samt att avloppsanläggningar behöver åtgärdas.

## Ärendet

För att utreda Kungälv kommuns ansvar att tillhandahålla vattentjänster för fastigheterna inom området Sjöhála-Kovikshamn har Länsstyrelsen begärt in yttranden från Kungälv kommun samt Miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun. Sjöhála Holmängen VA intresseförening har bemött yttrandena.

Länsstyrelsen har därefter givit kommunen och Sjöhála Holmängen VA intresseförening möjlighet att yttra sig över Länsstyrelsens förslag om föreläggande enligt lagen om allmänna vattentjänster. Både kommunen och Sjöhála Holmängen VA intresseför-

ening har kommit in med yttrande över Länsstyrelsens förslag.

## Yttranden

### Miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv kommun

Sammanfattningsvis anger nämnden att området behöver prioriteras upp i kommunens utbyggnadsplan, främst området Kovikshamn. Eftersom området ligger längst västerut så är miljöenheten dock väl medveten om att utifrån geografiska/praktiska skäl så kommer utbyggnaden nå andra områden före Kovikshamn. Därför är det viktigt att utbyggnaden i hela det berörda området påbörjas så snart som möjligt.

Vad det gäller Kovikshamn ser nämnden att en hållbar lösning på nuvarande VA-situation kräver att det sker i ett större sammanhang, med som de ser ett kommunalt VA. I området råder stora problem med tillgången på färskvatten, många dricker inte längre det vatten som de har i sina enskilda brunnar. Området består till stora delar av berg och det finns inte bra förutsättningar att ordna med lokala avloppsanläggningar. Minsta krav är en gemensam anläggning för alla fastigheter men det löser ändå inte dricksvattenförsörjningen som förutsätter att vatten tillförs från annat håll.

Vad det gäller Sjöhåla finns troligen bättre möjligheter för enskilda avlopp men det varierar i området. I tätbebyggda delar där många idag har slutna tankar för WC finns inte förutsättningar för att alla skulle installera egna anläggningar med utsläpp lokalt. Risken är då stor för påverkan på dricksvattnet i området. Det skulle åtminstone krävas att man bygger en större gemensam anläggning i området där utsläpp leds bort för att minimera påverkan på grundvattnet. I området, främst i de västra delarna förekommer problem med dricksvattenkvaliteten i enskilda brunnar vilket framkommit i samband med tillsynen.

#### Avlopp:

I Kovikshamn finns två gemensamhetsanläggningar med nio respektive 23 fastigheter anslutna. Båda anläggningarna har förelagts med förbud. Av de 11 fastigheter som har WC är alla bristfälliga och beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten har fattats även för dem.

Övriga fastigheter i området har torra toalettlösningar eller slutna tank för WC.

Status: alla fastigheter med vattentoalett med utsläpp till anläggning annat än slutna tank kräver åtgärder vad gäller bristfällig rening.

Större delen av området är bergigt där de flesta hus ligger mer eller mindre på berg. Jordlagren bör vara grunda (begränsade möjligheter för infiltration för bildning av grundvatten) och avstånden till havet är korta i hela området. De flesta fastigheter har en yta på mellan ca 1300 och 3500 m<sup>2</sup>. Några obebyggda fastigheter finns men idag finns inte förutsättningar att exploatera dessa med tanke på främst dricksvattensituationen.

I Sjöhåla har 35 beslut om förbud mot utsläpp av avloppsvatten fattats. Sju fastigheter har avlopp med ansluten WC och utsläpp som bedömts som godtagbara. Övriga fastigheter i området med enskilt avlopp har torra toalettlösningar men framförallt slutna tankar för WC. I området finns även en gemensamhetsanläggning för 18 fastigheter som består av en markbädd. Anläggningen har i avvaktan på

bättre underlag om tidplanen för VA-utbyggnaden fått vara kvar i drift men bedöms annars behöva åtgärder.

Status: stor andel avlopp med utsläpp från wc är bristfälliga och krav på åtgärder har ställts. I några fall har anläggningar släppts tills vidare då nämnden ansett att de fungerar ”tillräckligt bra” för att få vara kvar i drift till kommunalt VA byggs ut. Idag är det oklart när detta kommer vara genomfört. Enligt information från VA-enheten kan delar av området vara utbyggt tidigare än 2030 och detta har då varit ett skäl för att nämnden har släppt krav på åtgärder på vissa fastigheter.

I området ligger det flest hus i större utsträckning på mjukmark men omges ofta av berg. Utifrån detta kan man anta att jordlagren kan vara rätt grunda och att andelen berg påverkar grundvattenbildningen även här. Väsentlig andel av nederbörden avrinner troligen till havet. Avståndet till havet är relativt kort i området.

#### Påverkan på recipient

Risk för påverkan på recipienten är hög. Dåligt renat avloppsvatten leds idag ut via diken och ledningar direkt till havet. Området omges av vattenförekomsten Sälö fjord. Denna är klassad som god ekologisk status men med låg tillförlitlighet. Betydande påverkan bedöms föreligga vad gäller övergödning. Små avlopp bedöms bidra till en betydande påverkan vad gäller övergödning. I Kungälv förekommer omfattande problem med försvinnande ålgräs, grumling och miljöproblem i havet i de kustnära delarna (grunda vikar).

I viken söder om Kovikshamn (Sundhammar) har badvattenprovtagning visat på otjänlig kvalitet (2019) med avseende på bakterier. Till det berörda vattendraget (Sundhammarsbäcken) avvattnas flera områden med enskilda avlopp som kan misstänkas påverka vattenkvaliteten i viken. Avrinning av dagvatten sker i stora delar snabbt och direkt till havet då området domineras av berg. Nämnden saknar kunskap gällande problematik med översvämningar i området.

#### Dricksvattnet

Stora problem med dricksvattenkvaliteten finns i området men det varierar. Kort sammanfattat ökar problemen från de östligare till de västligare delarna av området.

Vattenkvaliteten i området är generellt dålig och risken för saltvatteninträngning är stor enligt kommunens undersökningar, särskilt i de låglänta kustområdena. Detta styrks av kommunens provtagningar som visar på hög salthalt i flertalet brunnar. Enligt SGU:s brunnsarkiv är kapaciteten för vatten dålig. Nämnden bedömer att dricksvattenförsörjningen inte kan lösas lokalt i Kovikshamnsområdet och även att det kan vara svårt i de västligare delarna av Sjöhålaområdet. Det är utrett sedan tidigare att det finns ett behov av kommunal dricksvattenförsörjning. Situationen i Kovikshamn bör kunna ses som akut då väldigt många har uppgett saltvattenpåverkan i sina brunnar (i samband med tillsyn).

### **Kungälv kommun**

Kommunen har yttrat sig i två omgångar genom Kommunstyrelsen.

Det första yttrandet har kommunens Dnr KS2021/1518. Av yttrandet framgår följande:

Utifrån hur lång tid denna typ av projekt brukar ta att genomföra med tillhörande tillståndsprocesser samt behovet att lösa distributionsproblemen som finns i västra Kungälv görs bedömningen att Sjöhåla och Kovikshamn, bör kunna vara utbyggt till omkring 2035. (Kommunen har i ett senare yttrande ändrat sin bedömning till

att området kan vara utbyggt till 31/12 2032, Länsstyrelsens anmärkning.)

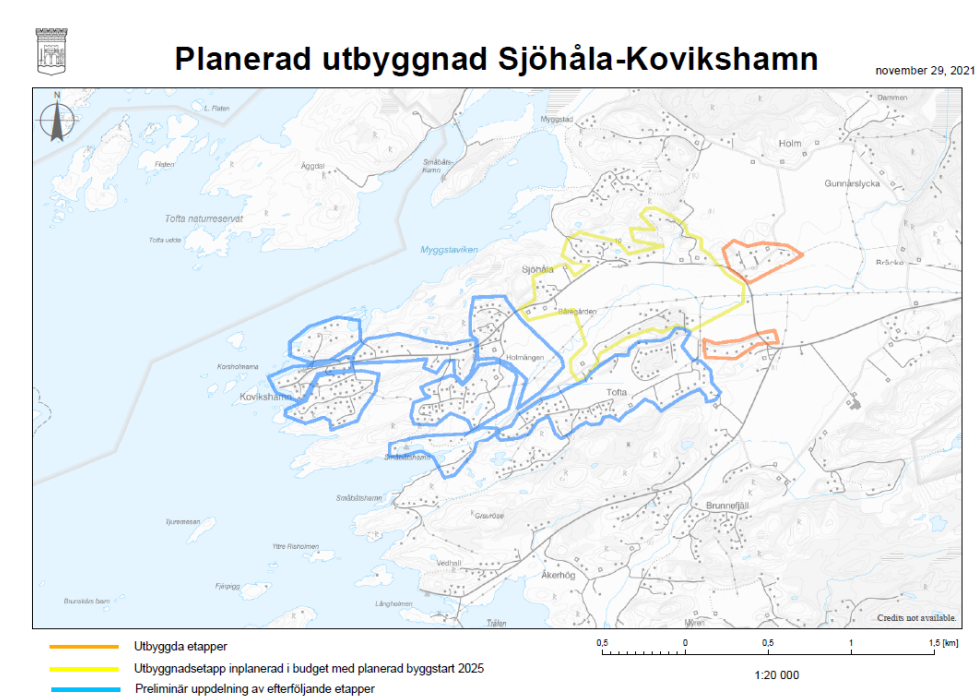
I yttrandet anges att Kommunstyrelsen vill vara tydlig med att kommunens utbyggnadsplaner kommer uppdateras och att detta ska beaktas. Bakgrunden är att kommunstyrelsen fattade ett enhälligt beslut den 24 november 2021, se bilaga ”Uppdrag VA”. Beslutet innebär att i samlad form se över, uppdatera grunderna och föreslå eventuellt förändrade prioriteringar i politiska dokument, inriktningar gällande styrning kring kommunens framtida VA utbyggnad.

Beslutet omfattar på detta sätt även Kovikshamn och Sjöhåla. Styrelsen menar att storskalighet bredvid småskalighet och olika områdeslösningar/prioriteringar ska kunna användas för att nå största möjliga hållbara samhällsnytta. Kommunstyrelsen önskar således föra dialog innan beslut, styrelsen utgångspunkt är att bilaga ”Uppdrag VA” i all väsentlighet beaktas av länsstyrelsen.

Kovikshamn och Sjöhåla finns med i kommunens utbyggnadsplan och är där utpekade som områden med behov av en samlad kommunal VA-lösning. I utbyggnadsplanen är dessa områden del av ett område som i planen benämns som Nordkroken. Utbyggnadsplanen ska uppdateras och i nuläget bedöms Sjöhåla och Kovikshamn i sin helhet kunna vara utbyggda till 2035. För närvarande har kommunen begränsningar i distributionsnätet för vatten väster om Ytterby.

Kapaciteten kommer att höjas allt eftersom ledningsnätet byggs ut. De första överföringsledningarna som ska höja kapaciteten planeras vara färdiga till 2024, men ytterligare åtgärder kommer krävas för att kunna distribuera vatten till ett fullt utbyggt nät i Kovikshamn och Sjöhåla. En stor del av kommunens personella resurser och ekonomiska ramar de närmaste åren koncentreras till att genomföra dessa projekt samt de projekt som avser utbyggnad till Aröd där kommunen redan har ett föreläggande.

En översiktlig utredning för området Kovikshamn och Sjöhåla är genomförd, i bilaga 1 syns en karta som visar en preliminär etappindelning. De orange markerade områden är redan utbyggda med kommunalt VA. Det gult markerade området är en första större utbyggnadsetapp som finns inplanerad i kommunens budget med byggnationsstart 2025. De blå markerade områdena är preliminära etapper som gjorts utifrån förprojekteringen, dessa etapper planeras arbetas in i kommande budgetprocesser.



Geologin i området utgörs till största delen av lera och berg. Områdets karaktär och grad av byggnation gör att det sannolikt även erfordras samlade dagvattenlösningar. Slutligt ställningstagande kring behovet av dagvatten planeras göras i varje delområde i samband med projektering.

Utifrån hur lång tid denna typ av projekt brukar ta att genomföra med tillhörande tillståndsprocesser samt behovet att lösa distributionsproblemen som finns i västra Kungälv görs bedömningen att Sjöhála och Kovikshamn, enligt kartan i bilaga 1, (se ovan) bör kunna vara utbyggt till omkring 2035. Planeringen ska i sin helhet ses över i enlighet med det politiska uppdrag som beskrivs ovan.

Det andra yttrandet, där kommunen yttrar sig över Länsstyrelsens förslag till beslut, har kommunens Dnr KS2022/1894. Av detta yttrande framgår huvudsakligen följande:

Kommunen vill fokusera på att prioritera kommunalt VA till fastigheter med sämst förutsättningar för enskilt VA i Kovikshamn och därefter Sjöhála, samtidigt som efterföljande utbyggnadsetapper inom Nordkroken beaktas för att åstadkomma en helhetsplanering och varaktig allmän VA-anläggning inom hela området. Bemötandet syftar till att ge en förtydligande bild av kommunens förmåga att utföra VA-utbyggnader i området kopplat till pågående, planerade och redan förelagda VA-utbyggnadsområden i kommunen.

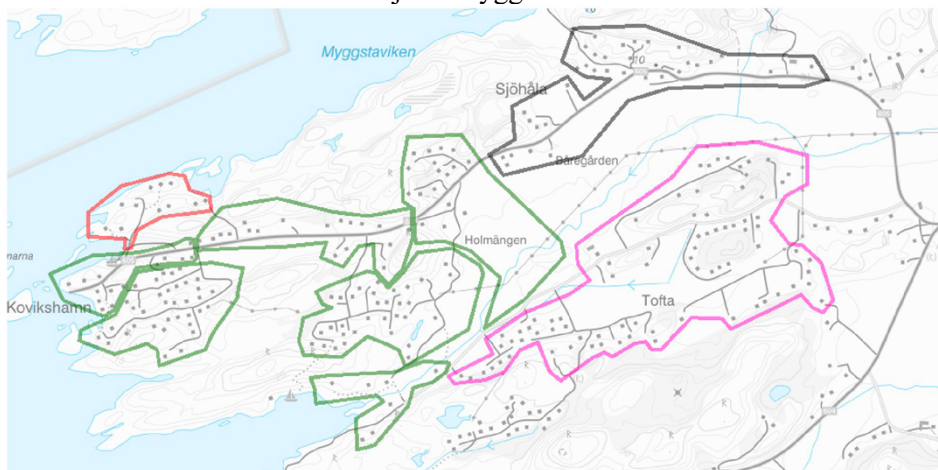
Förvaltningen vill förtydliga de ekonomiska och personella utmaningar som finns, men ser möjligheten att revidera utbyggnadsetapperna, vilket kan innebära att projekterings- och utbyggnadsprocesserna kan optimeras och göra det möjligt att till december 2032 vara klara med VA-utbyggnaden för aktuellt område.

I bemötandet lyfts också fram en mindre gruppering av fastigheter som man argumenterar för att de inte faller under begreppet större sammanhang enligt vattentjänstlagen.

Kommunen är väl medveten om behovet av allmänna vattentjänster i Sjöhála-Kovikshamn, men ser en stor utmaning i att genomföra VA-utbyggnaden i sin helhet inom den tidsram som beslutsförslaget om föreläggandet anger. Kommunen har stora ekonomiska och personella utmaningar för att kunna genomföra samtliga pågående, planerade och redan förelagda VA-utbyggnadsområden i kommunen.

Området som pekats ut i länsstyrelsens beslutsförslag innehåller färre fastigheter än det område som kommunen redogjorde för i sitt yttrande genom kommunstyrelsen i december 2021. Genom att planera om utbyggnadsetapperna och samtidigt optimera projekterings- och utbyggnadsprocesserna så mycket som möjligt bedömer kommunen att det vore möjligt att genomföra utbyggnaden inom föreläggandeområdet till december år 2032. Ett antal av fastigheterna som skulle innefattas i föreläggandet finns inom områden för bland annat strandskydd, riksintresse för friluftsliv och/eller naturvård samt område med naturvärden. Förorenad mark förekommer även på ett antal ställen i Kovikshamn. Geologin i området utgörs till största delen av lera och berg och anläggningstekniska svårigheter har uppmärksammats för ett antal fastigheter. Detta innebär flera olika tillståndprocesser med långa handläggningstider och med beslut som riskerar att överklagas. De anläggningstekniska svårigheterna kan leda till längre projekterings- och byggnationstider. Nuvarande bedömning är att det krävs ledningsdragningar på ca 7 500 meter för att kunna ansluta alla fastigheter, ca 10 stycken pumpstationer behöver byggas och troligen kommer en reservoar behöva byggas för att få tillräckligt tryck för att kunna distribuera vatten. Sammantaget är det en omfattande byggnation och det finns flera olika moment utanför kommunens kontroll vilka kan försena en tidplan. Detta gör att kommunen bedömer att det vara mer realistiskt att hinna bygga ut till 2032.

En fördjupad förprojektering av det aktuella området har startats med uppgiften att se på möjligheten att revidera utbyggnadsetapperna för att först anlägga VA fram till fastigheterna i Kovikshamn, som i vattentjänstlagens mening omfattas av begreppet "sammanhållen bebyggelse", och därefter ansluta fastigheterna i Sjöhåla. På detta sätt skulle de med allra sämst förutsättningar för enskilt VA vara möjliga att ansluta före 2030. Dessutom måste också efterföljande etapper utanför det förelagda området beaktas för att skapa en helhetsplanering och varaktig allmän VA-anläggning inom hela området Nordkroken (samlingsnamn för utbyggnadsområdet i kommunens VA-plan). Den nuvarande förprojekteringen indikerar att det kan visa sig mer optimalt att ansluta några av fastigheterna i den södra delen av föreläggandeområdet till den efterföljande etappen söder om Sundhammarbäcken, rosamärkerad i kartan nedan. Om denna bedömning kvarstår när en mer fördjupad planering har genomförts önskar kommunen ha möjligheten att föra en dialog kring att eventuellt senarelägga tidpunkten för några fastigheter så de kan anslutas på ett mer optimalt sätt i samband med efterföljande byggnation.



**Figur 1.** Preliminära områdesgränser för utbyggnad av kommunalt VA.

Grön – Prioriterade utbyggnadsområden i Kovikshamn, inbördes utbyggnadsordning är inte beslutad.

Röd – Översyn av anslutningsmöjlighet.

Grå – Sjöhåla ansluter efter Kovikshamn.

*Rosa – Efterföljande utbyggnadsetapper utanför föreläggandeområdet.*

Kommunen anser att området på norra udden i Kovikshamn, röd markerat område i figur 1, inte bör omfattas av föreläggandet, med anledning av det fåtal bebyggda fastigheter som finns i området och dess svårtillgängliga terräng i berg. Att anlägga VA i berg där dessutom vägar saknas fram till fastighetsgräns kan medföra svårigheter till markåtkomst och ledningsrätt och även försvåra utförandet av en kommunal VA-anläggning. Inom området finns nio fastigheter varav åtta är bebyggda och en är obebyggd. Idag är ingen folkbokförd på någon av fastigheterna. Inbördes avstånd mellan flertalet av byggnaderna överstiger avståndet för vad som kan anses utgöra en sammanhållande bebyggelse enligt 6 § vattentjänstlagen. Planerad huvudledning ligger som närmast ca 175 m från bebyggelsen. Kommunen kommer att försöka optimera sitt arbetssätt för att kunna slutföra utbyggnaden inom föreläggandeområdet så snart som möjligt. Avsikten är att i ett första skede ansluta fastigheterna som utgör en sammanhållande bebyggelse och som har sämst förutsättningar för enskilt VA. Kopplat till de många olika processer som kommunen inte kan påverka samt de stora personella och ekonomiska utmaningarna skulle kommunen önska att tidsgränsen för föreläggandet sattes till 31/12 2032 samt att fastigheterna i det rödmarkerade området inte innefattades i föreläggandet.

### **Sjöhåla Holmängen VA intresseförening**

Föreningen har haft möjlighet att ta del av Kungälv kommunens svar (daterat 2021-12-15) till Länsstyrelsen och har härvid lämnat följande kommentarer: Föreningen anser att kommunens presenterade svar och utbyggnadsplan för Sjöhåla och Kovikshamn inte är tillfredställande. Inledningsvis vill föreningen framhålla att Kungälv kommun flera gånger frångått den utbyggnadsplan för kommunalt VA som tidigare fanns för Kovikshamn. Så som tidigare framförts är Kovikshamn i beslut 2008-02-07 (Dnr KF 2007/31-010) utpekad som ett av sex prioriterade A-områden med stort behov av åtgärder för förbättrad VA lösning. Det tidsperspektiv som kommunen nu presenterar i svaret (*"Sjöhåla och Kovikshamn bör kunna vara utbyggt till omkring 2035"*) kan inte anses vara förenlig med vattentjänstlagen. Om det finns ett behov av att ordna med vattentjänsterna i ett större sammanhang skall detta behov tillgodoses snarast. Vidare är det mycket svårt att förstå vad kommunen egentligen menar med formuleringen: *"De första överföringsledningarna som skall höja kapaciteten planeras vara färdiga till 2024, men ytterligare åtgärder kommer krävas för att kunna distribuera vatten till ett fullt utbyggt nät i Kovikshamn och Sjöhåla."* Den kapacitetsbrist som kommunen åsytar är en konsekvens av att nya bostadsområden och en omfattande nybyggnation på senare år genomförts, pågår och planeras för i bl.a. västra delarna av Ytterby samt i Kärna samhälle. En av de överföringsledningar som skall leverera vatten förbi Ytterby har helt enkelt inte varit dimensionerad för så många nya användare. Överföringsledningen i västra delarna av Kungälv och förbi Ytterby kan följaktligen beskrivas som en flaskhals. Enligt uppgift från kommunen skall detta vara klart innan årsskiftet 2023/2024. På sträckan från Ytterby till Kärna samhälle har invånarna i Kovikshamn och Sjöhåla däremot kunnat se och följa hur nya överföringsledningar byggdes redan 2009/2010. I tidigare ingivet material i ärendet, framgår att överföringsledningen som byggdes 2009-2010 mellan Kärna och Ytterby skall försörja bl.a. Kovikshamn. De överföringsledningarna är byggda och dimensionerade just för att möjliggöra för vatten och avloppsförsörjning till bl.a. Kovikshamn. Vidare har en över-



föringsledning från Kärna samhälle mot Råckeröd och vidare ut till östra delen av Sjöhåla byggts till en ny anslutningspunkt (AP 17) vilken stod klar 2017. Istället för att fortsätta med utbyggnaden från AP 17 till Kovikshamn, som det ursprungligen var planerat för och som angetts för invånarna i Kovikshamn, har kommunen valt att bygga ledningarna i en helt annan riktning mot Vedhall och ön Trälen. Detta har möjliggjort för företag att exploatera ön Trälen och uppföra över 60 helt nya mycket exklusiva fritidsbostäder. Därtill ca 15 nya villor i Vedhall. Föreningen motsätter sig inte den byggnation som skett på ön Trälen. Men för bofasta invånare i Kovikshamn och Sjöhåla är det svårt att förstå varför det var viktigare för kommunen att förse företag med kommunalt VA för nybyggnation och exklusiv exploatering före att befintlig bebyggelse i Kovikshamn fick tillgång till rent vatten. Avståndet från AP17 till Kovikshamn är inte längre än det är till Trälen och Vedhall.

Den tidplan som kommunen nu presenterar i svaret 2021-12-15 skulle kunna innebära en reell och oacceptabel ytterligare fördröjning på ca 15 år innan invånarna i Kovikshamn får tillgång till rent vatten.

Vår ansökan är primärt inriktad på att det finns ett stort och akut behov av vattenförsörjning till Sjöhåla och Kovikshamn. Vatten är en förutsättning för boende och det är många fastighetsägare i Sjöhåla och Kovikshamn som väntat länge och planerat sitt boende utefter kommunens tidigare utgivna tidplaner.

Enligt vår uppfattning behöver inte vatten och avloppsledningarna läggas ned vid samma tillfälle om det skulle innebära ytterligare fördröjningar på flera år för en dräglig vattenförsörjning i området. Arbetet med att lägga ned vattenledningar till Sjöhåla och Kovikshamn bör påbörjas snarast för det skall vara möjligt att koppla på vattnet när kapacitetsbristen är löst, vilket enligt tidigare uppgift från kommunen skall vara klart innan årsskiftet 2023/2024.

Sjöhåla Holmängen VA intresseförening har därefter yttrat sig över Länsstyrelsens förslag till beslut samt Kungälv's kommuns yttrande över förslaget och har skickat handlingar för kännedom till Länsstyrelsen. Föreningen anför härvid följande:

Handlingarna är beslut från Miljö- och byggnadsnämnden rörande en fastighet Sjöhåla 2:40, byggnad 7. Beslutet är ett föreläggande rörande försiktighetsmått för enskilt avlopp, Dnr 2010/355. I beslutet framkommer att Kungälv's kommun arbetar med att bygga ut det kommunala VA-ledningsnätet och enligt nuvarande utbyggnadsplan för VA i kustzon ska kommunalt VA projekteras till Kovikshamn under 2011 och utbyggnad skall ske under 2012-2013. Fastighetsägaren till Sjöhåla 2:40 har utfört en styrd borrning genom berget till hamnen i Kovikshamn för att underlätta en kommunal VA anslutning för fastigheterna på den norra sidan av Kovikshamn.

Det framkommer också i Miljö- och byggnadsnämndens bedömning av fastigheten (som är belägen i den norra delen av Kovikshamn) att den består till stora delar av berg i dagen men bostadshuset och gräsmattan är beläget i en stor skreva med tunn jordmån. Vid platsbesök 2010-03-24 var gräsmattan väldigt fuktig med vattenpölar. All avrinning som sker från fastigheten passerar grannens tomtmark vilket kan medföra att förorenat avloppsvatten kan förorena vattentäkten. Någon lämplig utsläppspunkt för en BDT- anläggning har ej hittats och inte heller någon tillräckligt stor yta som är lämplig att sprida urin.

## Skälen för Länsstyrelsens beslut

### Tillämpliga bestämmelser med mera

I 6 § i lag (2006:412) om allmänna vattentjänster, förkortad vattentjänstlagen, anges att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang ska kommunen bestämma det verksamhetsområde inom vilken vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas. Kommunen ska också se till att behovet snarast, och så länge det finns kvar, tillgodoses genom en allmän anläggning. Vid bedömningen av behovet av om vattenförsörjning eller avlopp behöver ordnas i ett större sammanhang ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

En förutsättning för att kommunen ska bli utbyggnadsskyldig är enligt 6 § vattentjänstlagen att det finns ett behov att skydda människors hälsa eller miljön. Av förarbetena till vattentjänstlagen (se prop. 2005/06:78 s. 45) framgår att då det gäller skyddet för människors hälsa finns inga direkta krav på olägenheternas omfattning eller att den allmänna va-anläggningen påtagligt ska minska dessa för att det kommunala ansvaret ska uppstå. Detta till skillnad från miljörekvisitet där det enligt förarbetena krävs att det kan förväntas att den allmänna anläggningen förhindrar eller väsentligt motverkar påtagliga olägenheter för miljön. Vilka olägenheter för människors hälsa eller miljön det är fråga om och hur dessa kan motverkas genom en allmän va-anläggning får bedömas i varje enskilt fall (se MÖD i dom i mål nr M 3852-17).

En ytterligare förutsättning för att kommunen ska bli utbyggnadsskyldig enligt 6 § vattentjänstlagen är att vattenfrågorna behöver ordnas i ett större sammanhang. Beträffande tolkningen av begreppet ”större sammanhang” i 6 § vattentjänstlagen anges i förarbetena (prop. 2005/06:78 s. 42) att kraven på ett ingripande normalt inte får vara begränsade till en eller ett fåtal fastigheter utan ska vara av den art att mer omfattande åtgärder krävs. Hur många fastigheter som ska vara berörda är framförallt beroende av hur starkt hälsoskyddet gör sig gällande eller kan förväntas komma att göra det. Enligt praxis behövs det åtminstone en något så när samlad bebyggelse av 20–30 fastigheter som underlag för en allmän va-anläggning (jfr prop. 1955:121 s.61). En utbyggnad av en befintlig eller planerad allmän anläggning kan dock ske för betydligt färre fastigheter om bebyggelsen ligger så samlad att sanitära synpunkter gör sig gällande eller om det behövs med hänsyn till miljön. Se tex. rättsfallet MÖD 2010:28 där miljönyttan var mycket stor med en anslutning av åtta fastigheter på några hundra meters avstånd från befintligt verksamhetsområde då en akut hotad arts fortbestånd riskerade att äventyras.

I Statens VA-nämnd, beslut 2010-03-01, BVa 13 finns exempel på bedömning avseende enstaka fastighet i närhet till ett befintligt verksamhetsområde. I beslutet angavs att *”den omständigheten att fastigheten är belägen 150-200 meter från närmaste fastighet kan i detta fall inte bli avgörande för rätten att erhålla allmänna vattentjänster. Fastigheten får anses ha ett sådant faktiskt och även planmässigt samband med de VA-utbyggda områdena att ett kommunalt utbyggnadsansvar måste kunna ifrågakomma.*

Se också Qviström, Vattentjänstlagen, En handbok, 2008, s 50 f.:

*”Vattentjänstlagen torde inte utesluta att enstaka fastigheter utanför ett område med allmän va-anläggning har ett sådant planmässigt eller annat samband med*

*detta att va-frågan enligt reglerna i lagens 6§ skall lösas i det större sammanhanget även för dessa fastigheter. R1971 not S 54, jämför även R 1967 not I 64”*

I 17 § vattentjänstlagen står det: Trots 16 § får huvudmannen vänta med att utföra de anläggnings- eller utbyggnadsarbeten som är nödvändiga för att fastighetsägaren skall kunna använda va-anläggningen, om arbetena

1. behöver samordnas med andra arbeten och samordningen annars skulle väsentligt försvåras, och
2. utförs i den ordning som följer av huvudmannens utbyggnadsplan

Enligt 51 § vattentjänstlagen utövar länsstyrelsen tillsynen över att kommunen fullgör skyldigheten enligt 6 § samma lag att tillgodose behovet av vattentjänster. Länsstyrelsen får förelägga kommunen att fullgöra skyldigheten. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Enligt 52 § vattentjänstlagen får länsstyrelsens beslut om föreläggande enligt 51 § enbart överklagas av kommunen till mark- och miljödomstolen.

## **Länsstyrelsens bedömning**

### **Större sammanhang**

Länsstyrelsen har fått in begäran som rör Sjöhåla och Kovikshamn. Sammanlagt rör det sig om ca 150 fastigheter. I den kommunala planeringen ingår områdena i området Nordkroken vilket omfattar ca 500 fastigheter. En del fastigheter i Nordkroken är anslutna till det kommunala nätet, för andra områden planeras utbyggnad 2025.

Fastigheterna är tätt lokaliserade i området och Länsstyrelsen gör därför bedömningen att Sjöhåla och Kovikshamn omfattas av begreppet ”större sammanhang” i 6 § vattentjänstlagen. Såvitt framkommit av kommunens yttrande delar kommunen i huvudsak denna bedömning.

Det finns dock ett delområde på den norra udden i Kovikshamn, som kommunen inte vill ska ingå i ett eventuellt kommande verksamhetsområde. Länsstyrelsen kan konstatera att husen inom detta område ligger på varierande avstånd från varandra och att det är ca 10 - 90 meter mellan dem. Enligt kommunens uppgift är avståndet till planerad huvudledning 175 meter. Markförhållanden är liknande som för övriga området i Kovikshamn och samma behov av VA-lösningar föreligger. Länsstyrelsen bedömer att området har ett sådant samband med övriga Kovikshamn att va-frågan behöver lösas i ett större sammanhang även för dessa fastigheter. Härvid kan noteras att vilka markförhållanden som finns mellan ett delområde och övrig bebyggelse saknar betydelse vid bedömningen av om delområdet ska anses ingå i ett större sammanhang ihop med övrig bebyggelse.

### **Behov av samlad lösning**

Med bakgrund av vad som har framkommit i utredningen bedömer Länsstyrelsen att det finns olika problem med vattenkvalitet och vattenkvantitet i Sjöhåla och Ko-

vikshamn såsom saltvatteninträngning i brunnar med mycket höga halter av klorid och natrium som följd, höga halter av järn och mangan, aggressiv kolsyra, lukt och missfärgat vatten. Av utredningen har det också framkommit problem med E-coli och koliforma bakterier. I ärendet bifogade analysprotokoll visar på resultat som är tjänliga med anmärkning eller otjänliga. Vattenbrist är också ett problem i området. Boende har tvingats hämta dricksvatten på annat håll.

För att få bort saltvatten i brunnarna krävs det avsaltningsfilter vilket innebär väldigt höga kostnader för de enskilda fastighetsägarna. Järn- och mangan filter behöver vatten till backspolning vilket lett till att en brunn sinar. Miljö- och byggnadsnämnden bedömer att dricksvattenförsörjningen inte kan lösas lokalt i Kovikshamnsområdet och att det även kan vara svårt i de västligaste delarna av Sjöhålaområdet.

Av miljö- och byggnadsnämndens yttrande framkommer att det är svårt eller inte ens möjligt att lösa avloppen enskilt på den egna fastigheten då fastigheterna är små, med grunt eller obefintligt jorddjup samt tät lokaliserade. Länsstyrelsen delar den uppfattningen. Områden med dåliga förutsättningar för att lösa små avlopp på de enskilda tomterna minskar förutsättningen att infiltrera och att släppa ut avloppsvatten på de enskilda fastigheterna. Detta kan leda till försämrad vattenkvalitet med risk för ökad förekomst av koliforma bakterier som kan vara sjukdomsframkallande.

I Kovikshamn och Sjöhåla finns tre gemensamhetsanläggningar för avlopp. Två av gemensamhetsanläggningarna (med 9 respektive 23 hushåll) har förelagts om förbud. Den tredje anläggningen (med 18 hushåll) har också behov av åtgärder men miljö- och byggnadsnämnden har avvaktat ett tydligare beslut från kommunen angående tidplan för kommunala vattentjänster och har därför fått vara kvar i drift. Av de övriga enskilda avloppen med anslutna WC med utsläpp är sju av 53 godtagbara vilket innebär att sammantaget har 78 hushåll fått förbud att använda sin avloppsanläggning. Resten av hushållen i området har torra toalettlösningar eller sluten tank för WC.

Miljö- och byggnadsnämnden bedömer att risk för påverkan på Sälö fjord är hög och att i viken söder om Kovikshamn (Sundhammar) har badvattenprovtagning visat på otjänlig kvalitet (2019) med avseende på bakterier.

Kommunen har anfört att fastigheterna längs ut på udden i Kovikshamn inte bör omfattas av föreläggandet också av skälen att terrängen är svårtillgänglig, att anlägga VA i berg där vägar saknas kan medföra svårigheter till markåtkomst och ledningsrätt samt även försvåra utförandet av en kommunal VA-anläggning.

Länsstyrelsen kan konstatera att markförhållandena även på norra udden är sådana att enskilda anläggningar inte kan anordnas utan behöver lösas i ett större sammanhang.

Situationen är sådan att Länsstyrelsen sammantaget bedömer att det ur hälsoskyddssynpunkt finns ett behov av en samlad lösning för Sjöhåla och Kovikshamn då det gäller dricksvatten och spillvatten.

Recipienten till dessa områden är Sälö fjord (WA43360889) som har statusklassning god ekologisk status. Bedömningen för övergödning är dock osäker på grund av att det inte finns tillräckliga data i just denna vattenförekomst utan bedömningen har gjorts med hjälp av data från närliggande vattenförekomster. Under de förhållanden som råder för tillfället och att vattenförekomsten ändå bedömts ha god ekologisk status finner Länsstyrelsen att det ur miljöskäl inte finns anledning att i nuläget ställa krav på samlad rening.

Sammanfattningsvis gör Länsstyrelsen bedömningen att det för att säkra en god dricksvattenförsörjning och bibehålla en tillfredsställande vattenkvantitet och god vattenkvalité föreligger ett behov av en allmän VA-anläggning för dricks- och spillvatten till skydd för människors hälsa i ett större sammanhang i Sjöhåla och Kovikshamn. Kriterierna är därmed uppfyllda för att det ska vara ett kommunalt ansvar att tillgodose bebyggelsens behov av vattentjänster genom en allmän VA-anläggning.

Vad det gäller dagvatten kan det befaras att möjlighet med lokalt omhändertagande på de enskilda fastigheterna generellt sett är små. Geologin i området utgörs till största delen av berg och lera och fastigheterna är små. Länsstyrelsen saknar dock underlag för att kunna förelägga om att även dagvatten ska ingå i det kommunala verksamhetsområdet varför föreläggandet inte omfattar dagvatten. Det förhindrar inte kommunen att göra ett ställningstagande om att även dagvattentjänst ska ingå i verksamhetsområdet.

### **Tid för genomförande**

Enligt 6 § vattentjänstlagen ska ett konstaterat behov av vattentjänster tillgodoses snarast. Huvudmannen får dock vänta med att utföra anläggningsarbeten om förutsättningarna enligt 17 § vattentjänstlagen är uppfyllda. Enligt 17 § vattentjänstlagen bör bland annat en plan för va-utbyggnad kunna utgöra underlag för att motivera en viss utbyggnadsordning. I praxis har även – vid bestämmande av tidpunkten då allmän va-anläggning ska vara utbyggd enligt 6 § vattentjänstlagen – hänsyn tagits till kommunens utbyggnadsplanering för andra områden (MÖD i dom den 27 juni 2013 i mål nr M 1803–13).

Under 2005 påbörjades en utredning kring VA i kustzon för att skapa en långsiktig strategi för hur vatten och avloppsförsörjning ska ske i kustzonen. Denna utredning behandlades politiskt och i februari 2008 antogs rapporten VA i kustzon som ett styrdokument av kommunfullmäktige i Kungälv. Enligt kommunfullmäktiges beslut utpekades 6 prioriterade områden, s k A områden där vatten och avloppsförsörjning till området skall ske med kommunalt vatten och avlopp. De områden som utpekades som A områden är; Aröd, Ödsmålsmosse/Rörtången, Tjuvkil, Instön, Marstrand och Kovikshamn. A områden är utvecklingsområde inom kustzonen med stort behov av åtgärder för förbättrad VA-lösning.

I Kungälvs kommuns VA-utbyggnadsplan (Dnr KS2019/2053) antagen 2016-04-27 utpekades Nordkroken (där Sjöhåla och Kovikshamn ingår) som ett av två områden med allra högst behov av allmänt VA. Enligt tidplanen i VA-planen ska Nordkroken bli verksamhetsområde inom perioden 2017-2024.

Länsstyrelsen har tidigare förelagt Kungälvs kommun om verksamhetsområde enligt 6 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) för följande områden: Harestad, Aröd och Klöverön. I förelägganden är tidsangivelserna för att kommunalt va ska vara klart för respektive område enligt nedan:

Harestad, dnr. 567-26890-2013, 2024-12-31.

Aröd, dnr. 567-156-2018, 2025-12-31

Klöverön, dnr. 567-34542-2012, 2028-12-31.

Tjuvkil dnr. 567-31788-2013, 2022-12-31 med förlängning av tid för viss del

Tjällviken (Instön) dnr. 567-13693-2018, 2030-12-31 (dricksvatten), 2036-12-31

(spillvatten)

Vid ett föreläggande om att inrätta en allmän VA-anläggning behöver kommunen få skäligen tid på sig att projektera och bygga anläggningen. Vidare behöver Länsstyrelsen beakta att kommunen redan kan ha fastslagit en viss utbyggnadsordning för allmänt va inom kommun.

Länsstyrelsen kan konstatera att kommunen i flera dokument tidigare bedömt området som högt prioriterat men att tiden för genomförande av verksamhetsområde skjutits upp flera gånger och nedprioriterats till förmån för andra områden. Det har orsakat stora besvär för innevånare som saknar vatten eller där vattnet har otillfredsställande kvalitet. Flertalet av de avlopp som har vattentoalett i området har förelagts med förbud och det förefaller vara svårt att lösa avloppssituationen genom enskilda lösningar.

Med bakgrund av vad som har framkommit i utredningen kan Länsstyrelsen även konstatera att det är stora problem med dricksvattnet avseende såväl kvalitet som kvantitet i Sjöhåla och Kovikshamn. Länsstyrelsen bedömer att spillvattensituationen också är akut.

Kommunen har i sitt sista yttrande anfört att kommunalt VA bör kunna vara utbyggt 31/12 2032. Kommunen vill se över möjligheterna att först ansluta fastigheterna i Kovikshamn (vilka har de sämsta möjligheterna för enskilt VA) och därefter ansluta fastigheterna i Sjöhåla. Kommunen bedömer det som möjligt att ansluta de förstnämnda före 2030.

Länsstyrelsen har inget att invända mot prioriterad etappindelning. Länsstyrelsen anser dock, även med beaktande av vad kommunen anfört om hur lång tid det brukar ta att genomföra denna typ av projekt med tillhörande tillståndsprocesser, de utmaningar som finns med besvärliga markförhållanden, behov av att lösa distributionsproblem i västra Kungälv samt den utbyggnadsordning som följer av både kommunens egen planering och Länsstyrelsen tidigare förelägganden för utbyggnad av kommunalt VA inom andra delar av Kungälvs kommun, att rimlig tid för utbyggnad av kommunalt VA inom hela det aktuella området är ca 7 år. Att tillmötesgå kommunen önskemål om en utbyggnadstid om ca 10 år vore inte förenligt med kravet i 6 § vattentjänstlagen om att behovet av en allmän VA-anläggning *snarast* ska tillgodoses. Det finns inte heller någon ny antagen plan för VA-utbyggnad som skulle motivera en annan utbyggnadsordning än den som blir följd av Länsstyrelsens föreläggande. Med beaktande av vad som anförts ovan, och då särskilt de stora problem som föreligger avseende dricksvattnet, samt delvis även vad gäller spillvattnet och att kommunen i den nu gällande utbyggnadsplanen antagen 2016 angett att området ska bli verksamhetsområde inom perioden 2017- 2024, bedömer Länsstyrelsen sammanfattningsvis att tiden för att senast tillhandahålla kommunala vattentjänster för dricks- och spillvatten ska fastställas till den 31 december 2030.

Den allmänna va-anläggningen ska således vara genomförd senast den 31 december 2030 för dricksvatten och spillvatten. Länsstyrelsen vill här erinra om att föreläggandet att inrätta ett kommunalt VA-område och tillhandahålla en kommunal VA-anläggning inte reglerar hur verksamhetsområdet ska utformas. Kommunen kan välja en småskalig eller storskalig teknik så länge som syftena i 6 § vattentjänstlagen uppfylls. Inte heller hindrar Länsstyrelsens föreläggande att kommunen bygger ut kommunalt VA etappvis inom området så länge som samtliga delar av den allmänna va-anläggningen är utförda till den 31 december 2030.

För att det ska säkerställas att kommunens arbete med verksamhetsområdet startar i tid bedömer Länsstyrelsen att Kungälvs kommun enligt punkten två i förelägandet bör komma in med en översiktlig beskrivning och en ungefärlig tidplan till senast den 31 december 2024 för inrättande av verksamhetsområde till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen bedömer även att Kungälvs kommun enligt punkten tre i förelägandet bör redovisa en mer utförlig beskrivning av vilka arbeten som hittills är utförda och en mer konkret tidplan för de ytterligare arbeten som behövs för inrättandet av verksamhetsområde till Länsstyrelsen senast den 31 december 2028. För att säkerställa att förelägandet uppfylls inom föreskriven tid bör Kungälvs kommun enligt punkten fyra i förelägandet senast den 31 januari 2031 redovisa handlingar som bekräftar att de förelagda åtgärderna i punkten ett är uppfyllda. Denna redovisning ska lämpligen utgöras av kopior av protokoll över möten där beslut om verksamhetsområden fattats samt besiktningssprotokoll efter av entreprenör genomförd byggnation.

### **Sammanfattning**

Sammanfattningsvis föreligger det ett behov av en allmän VA-anläggning till skydd för människors hälsa i ett större sammanhang i Sjöhåla och Kovikshamn. Kungälvs kommun. Kommunen ska därför enligt första punkten i förelägandet besluta om verksamhetsområde och tillhandahålla allmänna vattentjänster avseende dricks- och spillvatten för fastigheterna i Sjöhåla och Kovikshamn senast den 31 december 2030.

### **Övrigt**

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att om det framöver skulle bli aktuellt med ledningsdragningar eller andra arbeten till följd av föreliggande beslut befriar detta beslut inte VA-huvudmannen från skyldigheten att söka sådant tillstånd som kan krävas enligt annan författning. Alla ledningsdragningar ska därför anmälas till Länsstyrelsen för samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken.

Åtgärder som schaktning i förorenad mark kan behöva anmälas till tillsynsmyndigheten enligt 28 § förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Om fornlämningar berörs av arbetena ska samråd enligt kulturmiljölagen hållas med Länsstyrelsen. Tillstånd kan komma att krävas.

Länsstyrelsen har i det här ärendet beslutat om allmän anläggning för att ta hand om dricks- och spillvattnet. Det innebär inget hinder för att kommunen själv beslutar om att inrätta kommunalt verksamhetsområde även för dagvatten.

Länsstyrelsen noterar avslutningsvis att den tid som fastställs i förelägandet ligger långt fram och att förelägandet inte utesluter att kommunen själv beslutar att tillgodose behovet av en allmän VA-anläggning vid ett tidigare tillfälle.

I detta ärende har enhetschef Malin Årebäck beslutat och länsmiljöingenjör Carina Nyhammer varit föredragande. I handläggningen har även länsjuristen Ann Lundahl deltagit.

Malin Årebäck

Carina Nyhammer

*Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför underskrifter*

### **Överklagan av Länsstyrelsens beslut**

Detta beslut kan överklagas till Mark- och miljödomstolen. Enligt 52 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster är det dock enbart kommunen som har rätt att överklaga Länsstyrelsens beslut om föreläggande enligt 51 § samma lag. För överklagandehänvisning, se nedan.

### **Kopia till:**

Sjöhåla Holmängen VA intresseförening  
Miljö- och byggnadsnämnden i Kungälv

### **Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut**

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. Enligt 52 § Lag (2006:412) om allmänna vattentjänster är det dock enbart kommunen som har rätt att överklaga Länsstyrelsens beslut om föreläggande enligt 51 § samma lag.

**Överklagandet ska skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är [vastragotaland@lansstyrelsen.se](mailto:vastragotaland@lansstyrelsen.se). Skickar ni med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från det datum som står på beslutet**. Är ni osäker på när tiden går ut kan ni kontakta Länsstyrelsen.

**Överklagandet ska vara skriftligt.** I skrivelsen ska ni ange

kommunens namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,

vilket beslut kommunen överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt

hur kommunen anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras

**Viktigt!** Om ni skickar in överklagandet per e-post kan Länsstyrelsen inte ta emot mejl som inklusive bilagor är större än 11 megabyte.

Om ni önskar skicka in e-post som är större än 11 megabyte måste ni innan överklagandetiden går ut kontakta Länsstyrelsen ([vastragotaland@lansstyrelsen.se](mailto:vastragotaland@lansstyrelsen.se)) för besked om hur ni ska göra detta.